

האקדמיה ללשון העברית

כללי הכתיב המלא – הכללים החדשים

מרחשוון תשע"ח, אוקטובר 2017 – עם עדכונים

השינויים שחלו בכללים מסומנים בצבע אדום.

מבוא

ועד הלשון והאקדמיה ללשון התלבטו במשך שנים רבות בקביעת הכתיב של העברית החדשה. בראשית ימי ועד הלשון נהגה שיטת הכתיב מיסודו של דוד ילין, ולפיה לכל מילה עברית יש כתיב קבוע. לימים קיבלה שיטת הכתיב הזאת את השם 'הכתיב הדקדוקי'. שיטה זו מבוססת על שיקולים דקדוקיים של אורך התנועות בעברית ובשפות השמיות, והיא מתאימה במידה מסוימת לכתיב המקראי, שאף על פי שאיננו אחיד הוא שומר על כמה עקרונות ונטיות (למשל אימות הקריאה יו"ד ווי"ו לא תבואנה לפני דגש, פרט לחריגים ספורים). הכתיב הזה, הממעיט באימות הקריאה, קשה לשימוש ללא ניקוד. רוב הטקסטים העבריים שנכתבו במהלך הדורות אינם מנוקדים, ויש בהם שימוש רב יותר באימות הקריאה. על פיהם התגבשה בוועד הלשון שיטת כתיב שנייה שזכתה לימים לכינוי 'הכתיב חסר הניקוד'. באקדמיה ללשון העברית היו בשנותיה הראשונות דיונים רבים וסוערים בשאלת הכתיב, ובשנת תשכ"ח הוחלט לאמץ את שתי דרכי הכתיב הנזכרות פה: טקסטים מנוקדים ייכתבו על פי 'הכתיב הדקדוקי', ואילו טקסטים לא מנוקדים יוכלו להיכתב על פי 'הכתיב חסר הניקוד'. שיטה עקרונית זו התקבלה בציבור: רוב רובם של הטקסטים העבריים נכתבים בדורותינו בכתיב הלא מנוקד, ואילו הכתיב הדקדוקי נוהג בספרי קודש מנוקדים, בשירה, בספרי ילדים ובספרי לימוד לתלמידים צעירים ולעולים חדשים. עם זאת בכללים שלהלן הוצעה דרך להרכבת הניקוד במלואו על שלד האותיות של הכתיב המלא (התקני) לצרכים מיוחדים, כגון בספרי לימוד לראשית הוראת הקריאה והכתיבה.

השינויים בכללי הכתיב גופם

לפני האקדמיה עמדה השאלה אם בכלל ועד כמה לשנות מכללי הכתיב לאחר עשרות שנים שבהן היו כללים אלו תקפים. ההנחה הייתה שכללי הכתיב המלא התקני (לשעבר "הכתיב חסר הניקוד") אומצו ברובם בקרב המוציאים לאור ואף בציבור הרחב, וכך התגבשה במידה רבה בכתיבה העברית בת ימינו תמונת כתיב אחידה של מרבית המילים. על כן ראתה האקדמיה שלא לשנות את הכללים אלא במעט מן המעט, ובעיקר בכמה מקרים שהכלל היה בבחינת גזרה שאין הציבור יכול לעמוד בה (כגון הכלל שאין כותבים וי"ו במילים חֻכְמָה, תְּכַנִּית וכיוצא בהן). לא שונו כללים שיש בהם תועלת מרובה לכתיבה (כגון יו"ד כפולה לציון הכינוי החבור ay, דוגמת אחיל), גם אם עדיין לא נעשו נחלת הכלל.

מכיוון שהאקדמיה רואה חשיבות בשמירה על תמונת הכתיב שהתגבשה, לא נקבעו כללים חדשים שהיו גורמים לשינוי בתמונת הכתיב של מילים רבות, גם אם היה בהם כדי לפשט את הכלל ולהקל

את לימודו (למשל, לא נוספה וי"ו אחרי חטף קמץ במילה כגון צְהָרִים] היא נכתבת עתה צוהריים ולא צוהוריים); נשמר הכלל שאין כותבים יו"ד לפני שווא נח, דוגמת 'התלבש', 'מכתבי' [ולא היתלבש, מיכתב]). מן הסיבה הזאת אין מנוס מהישענותם של הכללים על ידיעת מבנה המילה – השורש והמשקל, כגון כתיבת יו"ד במקרים של צירי כתשלוס דגש. אחד העקרונות שהנחו את מנסחי הכללים הקודמים היה הקשר בין כתיב צורת היסוד של המילה לכתיב של צורות נטייתה. בכללים החדשים נחלש עיקרון זה. המקרה הבולט הוא בכתיב של הצורות הנוטות של מילים כגון לב, מס, הנכתבות עתה ביו"ד (ליבי, מיסים). בכללים הקודמים נקבע כלל יסוד שלפיו כל אם קריאה בכתיב המנוקד תיכתב גם בכתיב המלא. הכללים החדשים אינם נסמכים עוד על כללי הכתיב המנוקד, ועל כן נוספו בהם סעיפים המתארים את שימוש אימות הקריאה בכתיב המנוקד (כלל ג1, כלל דא2).

* * *

הכללים החדשים המתפרסמים כאן הם פרי תהליך יסודי וממושך. ראשיתו בבחינת מנהגי הכתיב הרווחים בהוצאות הספרים, בעיתונות ובמרשתת. המשכו בהצעה שהכין צוות מצומצם לקראת הדיון בוועדת הדקדוק של האקדמיה ובהתייעצות עם חברים רבים באקדמיה. ועדת הדקדוק דנה בהצעה, גיבשה את הכללים והגישה אותם למליאת האקדמיה לדיון כללי בשנת תשע"ו, ואחר כך שבה ודנה בהערות חברי האקדמיה. הדיון הסופי בכללים היה בשנת תשע"ז בשלוש ישיבות של מליאת האקדמיה: ישיבה שמז (י"ג במרחשוון תשע"ז, 14 בנובמבר 2016), ישיבה שמט (י"ח בטבת תשע"ז, 16 בינואר 2017) וישיבה שן (י"ב באייר תשע"ז, 8 במאי 2017). בישיבה שנה (י' במרחשוון תשע"ח, 30 באוקטובר 2017) הוכנסו כמה תיקונים לכללים (בכלל ב חריג 1, בכלל ב הערה 2, בכלל ו סעיף 3).

הקדמה

כללי הכתיב החדשים קובעים את הכתיב העיקרי של העברית בימינו, הוא **הכתיב המלא (התקני)**. כתיב זה נועד לשמש בעיקר בכתיבה בלא ניקוד, אך גם בכתיבה בניקוד חלקי ואף מלא במידת הצורך.

הכללים מסדירים את כתיבת הווי"וים והיו"דים לשם ציון חלק מן התנועות ולשם הבחנת עיצורים מתנועות.¹

לצד הכתיב המלא יוסיף ויתקיים הכתיב הדקדוקי המנוקד – מיסודו של דוד ילין – הנוהג בעיקר בטקסטים מן המקורות ובשירה. כלל בסיסי הוא שכל אות הנכתבת בכתיב הדקדוקי הזה, נכתבת גם בכתיב המלא. בגוף הכללים שולבו הנחיות לכתיבת אימות קריאה לפי מבנה המילה, כלומר כאלה הנכתבות גם בכתיב הדקדוקי.

הכללים שלהלן אינם חלים בהכרח על שמות פרטיים, הנכתבים לעיתים קרובות חסר במקום שהכללים מחייבים מלא, ובמיוחד על שמות פרטיים בעלי מסורת כתיב המשתלשלת לאורך הדורות, כגון **יעקב, משה, אהרן, כהן, יהושע, נעמי, שלמה, ירושלים**.

הערה למעיינים: כשיש צורך להבהיר לאיזו מילה הכוונה, מובאת המילה בסוגריים בניקוד, בדרך כלל בכתיב הדקדוקי.

הכללים

כלל א – תנועת u

מסמנים כל תנועת u באות וי"ו, כגון **עוגה, שוק, סגור, יקום, כתבו; טורבינה; חולצה, הזמן, רובו, כולם, סופר (ספר), משוגע, הופל, תסובינה, מכוון (מכוון)**.²

כלל ב – תנועת o

מסמנים תנועת o בווי"ו, כגון **חוף, שופט, מולדת, שלוש, כוח, מוח, מאוד, פתאום, בנו (בנו), כותונות, טווות**;³ **אופטימי; בוקר, רוב, כול (בנפרד), כגון 'הכול יודעים', 'למרות הכול', 'מכול וכול', כתובת, תשובנה, טוב, תסובו, לשמור; אומנם, חוכמה, קורבן, קודקוד, תוכנית, אומן (אמן), אומנות (אמנות), הופקד (הפקד), מושחז (משחז); אוזניים, ציפורניים, צורכיכם, יכולתי (יכלתי), שיבולתך, כותונתי, חומרי (החומר שלי) או שם התואר), אופייני, תקשורתי; יכולתם (יכלתם), ישמורך, לשומרו, בשוכבך; אונייה, חודשים; שורשים, קודשים**.

¹ אין הכללים דנים בנסיבות כתיבתן של האותיות אל"ף וה"א כאימות קריאה.

האות אל"ף עשויה להיכתב כאם קריאה כשהיא שורשית, כגון **ראש, ראשון, ראשית, ראשי (ראשי), יצוא, מצא, הביא, גיא**, וכן **צוואר צווארי**, **היא, הוא, נא** ועוד. לעיתים היא נכתבת לציון התנועה a, למשל במילה **כאן**, ובעיקר לפני י' סופית, כגון **בנאי, חקלאי, כדאי, תנאי**, ובסופי מילים שמקורן בארמית, כגון **דווקא, סבא**. גם במילים לועזיות יכולה אל"ף לציון את התנועה a, בעיקר במילים קצרות כגון **פארק**.

האות ה"א נכתבת כאם קריאה בסוף מילה, כגון **בנה (בנה), בונה (בונה), בנה (בנה), היה (היה), פה (פה), פה**.

² ראו עוד כלל ה, 3.

³ ראו עוד כלל ה, 3.

יוצאים מכלל זה המקרים האלה שבהם אין מציינים תנועת o בווי"ו :

- (1) תנועת o שבניקוד מסומנת בחטף קמץ, אם איננו בראש המילה,⁴ כגון **צוהריים** (צְהַרְיִים), **מוחרת** (מְחַרְת), **פועלו** (פְּעֻלו), **נוהלי** (נְהַלִי), **הועמד** (הֻעַמַד), **יוארך** (יֻאָרְך), (ולא צוהוריים, מוחרות, פועולו, נוהולי, הועומד, יואורך). הוא הדין לחטף קמץ שהפך לקמץ קטן עקב פירוק צרור שוואים, כגון **הוארכו**, **יוארכו** (הֻאָרְכוּ, יֻאָרְכוּ).
הערה: כותבים וי"ו במילים שבראשן חטף קמץ, כגון **אונייה**, **חורפים**, וכך גם אם לפנין באות אותיות השימוש, כגון **האוניות** (הֻאָנִיּוֹת).
- (2) כשיש אם קריאה אחרת: במילים **זאת**, **מאזניים**, **נאד**, **צאן**, **ראש**, **שמאל**, **מלאת** (מְלֵאת); **כה**, **פה**, **איפה**; בעתיד בבניין קל של נחי פ"א, כגון **תאמר**, **יאבד** וכדומה (אולם בגוף ראשון יחיד: **אומר**, **אובד** [אֻמַר, אֻבַד]); במקור המוחלט של נחי ל"י, כגון **היה** (הִיָה), **עשה** (עֲשֵׂה); בשמות פרטיים כגון **שילה** (שִׁילָה).
אבל במילה המסתיימת בתנועה o ובאל"ף, תצוין התנועה בווי"ו: **אפוא**, **מספוא**; **למצוא**, **לבוא**; אבל **לא**, **הלא** (וגם **הלוא**). כן נכתבת וי"ו בצורות **תבואנה בואנה**.
- (3) באותיות וכל"ב הבאות לפני מילה הפותחת בחטף קמץ ובניקוד בא בהן קמץ קטן, כגון **כאוניות**-**סוחר** (= כְּאֻנִיּוֹת-).
(4) המילה **כל** בנסמך, כגון **יכל האנשים**, **יכל שנבקשי**, **יכל מה שראינו**.

כלל ג – תנועת i

1. כותבים יו"ד לציון תנועת i בכל מקום שהיא חלק ממבנה המילה. למשל: יו"ד שורשית, כגון **פרי**, **יופי**, **שיר** **שירך** **שירכם**, **דירה**, **תירא**, **אישן**, **ראית**; יו"ד שהיא חלק מן המשקל, כגון **צמיחה**, **צריך**, **כביש**, **תקין**; יו"ד בסיומות, כגון **חורפי**, **ניסויי** (נְסִוִיִּים) **ניסויים** (נְסִוִיִּים), **כפית**, **בני** (בְּנֵי) **בנים**, **אהבתי** **אהבתיך**.
2. כותבים יו"ד לציון תנועת i שאין אחריה אות בשווא נח,⁶ כגון **גיבור**, **פיקח**,⁷ **זיכרון**,⁸ **עיקרון**,⁹ **עיקר**, **קידוש**, **ישוב**, **ייסורים**, **ביקורת**, **עילי**, **עיתון**, **חיטה**, **אישה**,¹⁰ **כיתה**, **מילה**, **מסיבה**, **תפילה**, **חינם**, **כיתתי**, **ריבוני**, **הינה** (הִנֵּה);¹¹ **ראייה** (רְאִיָּה),¹² **הגייה** (הִגְיָה), **שנייה**, **עירייה**

⁴ הכתיב בווי"ו משקף את ההגייה הרווחת בדיבור העברי בן ימינו. **ההוגים את הקמץ על פי ההגייה הספרדית המסורתית, שבה קמץ בהברה פתוחה נהגה לעולם כקמץ גדול, לא יכתבו וי"ו**. ראו החלטות האקדמיה בדקדוק [להלן: החלטות בדקדוק], 1.3 (כללי החולם), כלל ד הערה א והערה ה.

⁵ הכתיב בשלוש יו"דים נובע ממבנה המילה. ראו גם החלטות בדקדוק, 2.3.9.

⁶ על זיהוי שווא נח ראו להלן, הערה 20.

⁷ לפי הכלל כי "דגש חזק הבא במילה (או בנטייתה) יבוא בצורות הנוטות גם כאשר האות שוואית" (החלטות בדקדוק, 2.4.1 א), נכתבת יו"ד גם בצורות כגון **פיקחים** (פְּקֻחִים; במקרא פְּקֻחִים), **תיקחו** (תִּקְחוּ; במקרא תִּקְחוּ).

⁸ וכן בצורות הנוטות – ראו להלן, סעיף 3.

⁹ אבל **עקרוני** **עקרונות** וכו'.

¹⁰ במילה **אשתי** (אִשְׁתִּי) ובשאר הצורות הנוטות לא נכתבת יו"ד מפני שהשווא נח, שכן בסיסן **אִשָּׁה** ולא **אִשָּׁה**.

¹¹ וכן בנטייה: **הינני**, **הינך**, **הינני**, **הינני** וכו'.

¹² אבל **ראיה** (רְאִיָּה), וראו כלל ו, 2.

עיריית¹³; דיבר דיברו, צייר (צַיַר)¹³ ציירה, חיכה חיכתה, ריענו (רַעְנָן), ניתן (נִתַן) ניתנו, ניזון, ניתן ייתנו, תיקח תיקחו,¹⁴ ייצור (יַצַר) ייצרו, ליפול, ייבנה (יִבְנֶה), תישמר (תִשְׁמַר); עימי עימד¹⁵.

בכלל זה גם מילים שאין תנועת i בצורת היסוד שלהן, כגון (אם) אימו אימד וכן אימהות, (את) איתך איתם, (לב) ליבי, (שן) שיניים, (עז) עיזים, (עת) עיתים, (אט) איטי לאיטו, (פת) כיתות, (צד) צידו, (אמת) אמיתות (אמתות) אמיתי, (מגן) מגינים (מגנים); (חמש) חמישה חמישים, (שש) שישה שישים שיש; (הסב) הסיבותי, (מסב) מסיבים, (מקל) מקילות, (מגן) מגינה, (תסב) תסיבנה.

אבל לא תיכתב יו"ד במקרים האלה:

- (א) בבניין הפעיל גם כשאין אחרי התנועה שווא נח, כגון התיר, הצענו, הכה, הטו.
 (ב) במילים אם, עם;¹⁶ במילת היחס מן ובנטייתה, כגון ממנו ממך מכס, וכן כשהיא באה בצמידות לשם (בהידמות הנו"ן), כגון מדירתו, מדי; בנטיית בת, כגון בתו בתך; וכן לציון התנועה i במשקל פִּיל, כגון בית, שיט.¹⁷
 (ג) לפני הרצף יו המצויין או yu או yo, כגון דיון, קיום, טריות (טְרִיּוּת); גיורת, בריות, נטיות.¹⁸
 (ד) כאשר כתיבת היו"ד תיצור רצף של יותר משתי יו"דים,¹⁹ כגון ציים (ולא צייים), ציי- (ולא צייה-), צייך (צַיִךְ, ולא ציידך), צייו (צַיִיו, ולא צייו), ידיים (ולא ידייים).

3. אם באה אות בשווא נח²⁰ אחרי תנועת i, אין מסמנים את ה־i ביו"ד, כגון שמחה, שפחה, מכסה (מכסה, מכסה), מנהל (מְנַהֵל), תגרה, מספר (מְסַפֵּר), צביון, דמיון, מצלתיים (מְצַלְתִּים),²¹ תשמור, נכנס, הלביש, הרבה (הִרְבָּה), התלבש.

אבל בשמות במשקל פִּעֻלון נכתבת יו"ד לציון התנועה i גם בצורות הנוטות וגם במילים הנגזרות, כגון זיכרון (זִכְרוֹן-) זיכרוני זיכרונות, ביטחון (בִּטְחוֹן) ביטחוני- (בִּטְחוֹן-) ביטחוני ('הביטחון שלי' או שם התואר) ביטחונות.

כן נכתבת יו"ד לפני שווא נח במילים לועזיות, כגון מיליון, היסטוריה, וכן סיסמה (בניקוד סְסָמָה).

¹³ וראו עוד כלל ו, 2.

¹⁴ ראו לעיל, הערה 7.

¹⁵ אבל עם (עם), וראו להלן, חריג (ב).

¹⁶ אבל עימי, עימד וכו' (ראו לעיל).

¹⁷ ראו עוד על כתיב משקל זה בכלל ו, 2.

¹⁸ לאי-הכפלת היו"ד העיצורית במילים אלו ראו להלן, כלל ו, 2.

¹⁹ ראו עוד כלל ו, 4; אבל ראו גם כלל ג, 1 – המילה ניסויים (נסוויים) והערתה.

²⁰ לזיהוי שווא נח באמצע מילה אפשר להיעזר בכללים האלה: שווא בצורת היסוד של המילה הוא שווא נח, למשל: שְׁמָחָה, מְסַפֵּר, הִלְבִּישׁ, הִרְבָּה, הִתְלַבֵּשׁ, מְחֹזֵר, יִשְׁמַע. שווא באמצע מילה שאינו בצורת היסוד הוא בדרך כלל שווא נע: סָפְרוּ (> סַפֵּר), חִפְּתָה (> חִפֵּה), יִתְּנוּ (> יִתֵּן), פִּקְחִים (> פִּקַּח), עֲקָרִי (> עָקַר). גם השווא בנטיית היחיד של שמות סגוליים כגון דָּגַל הוא שווא נח, ולכן דגלי (דָּגְלִי). כמו כן השווא המכונה שווא "מרחף" נחשב לשווא נח ואין לפניו יו"ד, כגון כתבו (כְּתָבוּ > כְּתַב), דגליכם (דָּגְלִיכֶם > דָּגְלִים), שמלותיה (שְׁמֻלוֹתֶיהָ > שְׁמֻלוֹת).

תינתן הדעת שאין הדברים נוגעים למילים שבהן היו"ד היא חלק ממבנה המילה כמפורט בכלל ג, 1.

²¹ למילה מצלתיים ראו החלטות בדקדוק, 2.3.5 ה.

כלל ד – תנועת e

1. בדרך כלל אין כותבים יו"ד לסימון התנועה e, כגון **אזור**, **נכר** (נְכָר), **ממד** (מְמַד), **מרב** (מְרַב), **מצר** (מְצַר),²² **בהמה**, **זהה** (זֶהָה), **גאה** (גֶּאָה), **לאה** (לֶאָה), **מרוץ** (מְרוּץ), **מחוש** (מְחוּשׁ), **אפוא**; **זהות** (זֶהוּת); **תצא**, **נדע**; **דקן** (דְּקָן), **תזה**, **מתמטי**.

2. כותבים יו"ד במקרים האלה:

(א) אם היו"ד היא חלק ממבנה המילה. למשל: יו"ד שורשית, כגון **מיתר**, **תימן**, **הישיר**; **ריק**, **בין**, **ביצה**, **ביתו**; **אי** (אֵי, וכן **איפה**, **אילו**, **כיצד** וכיו"ב); **נהנית**, **נאפית**, **הראיתם**, **תבנינה**; יו"ד המייצגת אל"ף שורשית: **מהימן** (מְהִימָן), **מימרה** (מִימְרָה), **מירכה** (מִירְכָה), **רישה** (רִישָׁה); יו"ד בנטיית הרבים, כגון **בני** – **בניך** **בניה** **בנינו** **בניכם** **בנותיך** **בנותיכם**, וכן **שמימי**, **שתיים-עשרה**; יו"ד בנטיית מילות יחס על דרך הרבים: **לפני** – **לפניך** **לפנינו** **לפניכם**, **בלעדי** – **בלעדיך** **בלעדנו**; וכן במילים **איבר**, **היכל**, **זעיר**, **כילף**, **עירוס**, **פיגם**, **פסיפס**, **צירי**, **קיסם**, **שיזף**; במילים לועזיות – יו"ד המייצגת את הדרתנועה eu ביוונית, כגון **ניטרלי**, **איקליפטוס**, **אירופה**.

(ב) אם בא צירי לפני אותיות אהחע"ר לתשלום דגש במקום חיריק, כגון **חירש חירשים**, **קירח**, **היריון**,²³ **תיאבון**,²³ **ריאיון**,²³ **גירעון**,²⁴ **זירעון** (זִרְעוֹן), **שירות**, **מיאוס**, **גירושים**, **חירות**, **מגירה** (מִגְרָה); **תיאר**, **אירע**, **אירעו**, **גירה**, **ניחן**, **ניאות**, **ייעשה**, **תיהנה** (תִּתְהַנֶּה), **ליהנות** (לִתְהַנֶּה).²⁵

(ג) בשמות בתבנית סָה שיש בהם צירי המתקיים בכל הנטייה, כגון **זיעה**, **לידה**, **קיבה**, **ריאה**, **תיבה** וכן בשם **שינה**²⁶ (לעומת שמות כגון **חמה** [חֻמָּה], **מאה**, **עדה** [קְהָלִי], **עצה**, **פאה**). אבל: **אלה** (עֵץ).

הערה: אין הדברים אמורים בשמות בלשון נקבה שנגזרו משמות בלשון זכר, כגון **לצה**, **עדה** (נקבת עֵד).

(ד) בצורות שם הפועל מנחי פ"י, כגון **לישב**, **לידע**, **לילך**.

(ה) בצורת הנפרד של המילים האלה במשקל פֶּעַל: **עינב**, **שיכר**, **שיער**.²⁷

(ו) במילים **פירות** (פְּרוֹת), **ליצן** ו**ליצנות**, וכן במילים **לעיל**, **לעילא**, **מלעיל**, **גרידא** (שמוצאן מן הארמית).

(ז) במילים האלה במשקל פֶּעַלָה: **בריכה** (בְּרִיכָה), **ברירה** (בְּרִירָה), **עבירה** (עִבְרָה).

(ח) בשמות במשקל הֶפְעַל מגזרת פ"נ ועל דרך פ"נ, כגון **היכר**, **הישג**, **היתר**, **היצע**, **היסט**, ובשמות הגזורים מהם, כגון **היכרות**, **הישגיות**.

(ט) בצורות נפעל עתיד מדבר, כגון **אישמר** (אֶשְׁמַר/אֶשְׁמֶר), **אימנע** (אֶמְנַע/אֶמְנַעַ), **איבנה** (אֶבְנֶה/אֶבְנֶה), **איאלץ** (אֶאֱלֹץ).

²² המילה **מכל** מנוקדת בשווא (מְכָל), וממילא אין לכותבה ביו"ד.

²³ אבל בנטייה ללא יו"ד: **הריונה** (הִרְיוֹנָה), **תיאבון** (תִּיאָבוֹן), **ריאיונות** (רִיאִיוֹנוֹת).

²⁴ וכן **גירעונות** (גִּרְעוֹנוֹת) – לפי כלל ג, 3.

²⁵ אך לא במ"ם השימוש, כגון **מארצך**, **מחבריי** (השוו כלל ג, 2(ב)).

²⁶ אבל בנטייה **שנת** (שְׁנַת) – **שנתו** וכו'.

²⁷ אבל בנטייה **ענב** (עֵנֵב), **שכר** (שְׁכָר), **שער** (שְׁעָר) – **שערו** וכו'.

(י) במילים לועזיות כגון רָאָלִי, אֵיִדְאָל, תַּאֲטָרוֹן – שבאה בהן אל"ף בעלת תנועה אחרי תנועת e ואין אחרי האל"ף אם קריאה – תיכתב יו"ד לפני האל"ף: **ריאלי, אידיאל, תיאטרון**.²⁸

כלל ה – וי"ו המציינת עיצור

1. בראש המילה כותבים וי"ו אחת, כגון **ועד, וידוי, ותיק**.
2. כופלים את הווי"ו כשהיא בתוך המילה, כגון **אווז, אוושה, תווד (תְּוֹד), תיווד (תְּוֹד), מקווה (מְקוּה), מְקוּה, נווה, תקווה תקוות** (תְּקוּת), **זווית, סתונית**. בכלל זה גם הווי"ו הבאה אחר אותיות השימוש (מש"ה כל"ב), כגון **הוועד, בוידוי, לוורד (לְוֹרד), מווילנה**.²⁹
3. אין כופלים את הווי"ו בסמיכות לוו"ו אחרת: **ווילון (ווילון), מכון (מְכֹן), מקווה (מְקוּה), מְקוּה, תקוות (תְּקוּת), תיווד (תְּוֹד), לצוות (לְצוּת)**.
- הערה: כשנוצר רצף של שלוש וי"וים או יותר, מומלץ לנקד את הווי"וים המציינות את התנועות, כגון **טוות, מקוות (מְקוּת), וווו (וְוּו)**.
4. בסוף המילה כותבים וי"ו אחת, כגון **שלו (שְלו), כסלו, לאו; צו, קו, וו, תו**.³⁰ בכינוי הנסתר לשם ברבים או למילת יחס הנוטה על דרך הרבים באה יו"ד לפני הווי"ו (כחלק ממבנה המילה), כגון **בניו, לפניו**. הוא הדין לכינוי המצטרף לסיומת **זות**, כגון **בנותיו**. כן כותבים יו"ד לפני וי"ו בסוף המילים האלה: **יחדיו, סתיו, סטיו, עכשיו, עניו, שליו (אבל סתווי, עכשוויים, שלוויים)**.

כלל ו – יו"ד המציינת עיצור

1. בראש המילה כותבים יו"ד אחת, כגון **ילד, ינשוף, יצור (יְצוּר)**. בכלל זה גם היו"ד הבאה אחר אותיות השימוש (מש"ה וכל"ב), כגון **הילד, וילד, כיום, לינשוף**,³¹ **שיאמר, מיד (כגון 'מיד ליד'), מידי (כגון "מְיָדִי תבקשנו")**, **אבל בתואר הפועל ובשם התואר הגזור ממנו היו"ד נכפלת: מיידי, מיידי**.
2. בתוך המילה כופלים את היו"ד אם אין לפניו או אחריה אם קריאה, כגון **בניין, עניין, לווייתן, צייר (צְיָר), התיישבות; קריית-, בעיית-, בעייתי**; ³² **יופייד (יְפִייד, יְפִייד), אופייה (אֲפִייה); מניין (מְנִיין), רגליים, אופניים, שמיים, דברייד (דְּבִרִיד), עלייד (עֲלִייד);** ³³ **מייקר, תייסד, לייצר, הסתיים, מעוניין, שהחיינו, הייתה**.
- אבל ליד אם קריאה אין כופלים את היו"ד, כגון **עוין, קריה, בעיה**,³⁴ **ראיה (רְאִיה);** ³⁵ **דיון, גיורת**; ³⁶ **אופיו (אֲפִיו); חיה (חַיָה), היה, יהיה, יחיה, יחִיָה, החיה (הַחִיָה), החיו; מסוים,**

²⁸ עם זאת הכתיב ביו"ד רווח גם במילים שיש אחרי האל"ף אם קריאה כגון **ארכיאולוגיה, גיאוגרפיה, מוזיאון**.

²⁹ אבל כשיש מירכאות או גרשיים לפני הווי"ו היא אינה נכפלת: **"הוועד"**.

³⁰ אבל בשמות האותיות ו' ותי' נכתבת יו"ד לפני הווי"ו: **וי"ו, תי"ו** (גם ברבים: **וי"וים, תי"וים**).

³¹ אבל בשם הפועל כופלים את היו"ד אחרי הלמ"ד, כגון **לייצר**, ראו להלן, סעיף 2.

³² אבל **בעיה** ביו"ד אחת. ראו להלן.

³³ במילים אלו אין נכתבת יו"ד לציון התנועה i.

³⁴ אבל ראו לעיל **קריית-, בעיית-, בעייתי** (בשתי יו"דים).

³⁵ והשוו **ראייה (רְאִיה)** לפי כלל ג, 2, וראו עוד בהמשך פסקה זו.

³⁶ וראו עוד על כתיב מילים אלו וכיוצא בהן לעיל, כלל ג, 2 (ג).

מעוין, גילוי (גלוי), ³⁷ תיירה (תיירה). כך גם צייר (ציר), ראייה (ראיה) ראיית (ראית), מטרייה מטריית, עירייה עיריית (בדוגמאות האלה ובמילים כיוצא בהן היו"ד העיצורית [השנייה] אינה נכפלת בשל סמיכותה לאם קריאה).³⁸

יצאו מכלל זה המילים במשקל פִּיל, שבהן אין כופלים את היו"ד (ואף אין מציינים ביו"ד את התנועה i), כגון בית, גיס, שיט (שִׁיט), ליל;³⁹ וגם כשמצורפת להם הסופית ה: הביתה, לילה. הוא הדין במילה מים.

3. בסוף המילה אין כופלים את היו"ד, כגון גילוי, מצוי, גוי, נוי; הווי, מתי, אולי, די, ודאי, חשמלאי.

יצאה מכלל זה היו"ד בסיומת ay המציינת כינוי מדבר, כגון עלי, בניי, ילדתיי, אבל לא לאחר יו"ד עיצורית אחרת, כגון סיכויי (ספוי). כן תוכפל היו"ד במילים לועזיות אם אין לפניהם אם קריאה, כגון ספריי (spray), הייטק.

4. אין כופלים את היו"ד אם הכפלתה תיצור רצף של יותר משתי יו"דים,⁴⁰ כגון ייסד (ייסד), ולא ייסד; יירה (יירה), ולא יירה).

נספח: ניקוד עזר ודרכי שילוב הניקוד בכתיב המלא

1. ניקוד עזר

במקום שיש חשש לדרישמעות בקריאת המילה, מומלץ להשתמש בניקוד עזר, כגון סימון מקצת התנועות, סימון מפיך ושייך שמאלית.

לדוגמה: הקשר (להבדיל מן הקשר); מצוות (להבדיל מן מצוות); מכוון (להבדיל מן מכוון); התכוננו (להבדיל מן התפוננו);⁴¹ כרת (להבדיל מן כרת);⁴¹ אספה (להבדיל מן אספה); שונות (להבדיל מן שונות); ילדה (להבדיל מן ילדה [שם עצם] ומן ילדה [פועל]); קשקש (להבדיל מן קשקש).

2. דרכי שילוב הניקוד בכתיב המלא

הרוצה לשלב את הניקוד במילים הכתובות בכתיב המלא, ינקוט דרך זו:

א. כל סימני הניקוד משמשים, למעט קיבוץ, הווי אומר: קמץ ופתח, צירי וסגול, חיריק, חולם, שורוק, שווא וחטפים, דגשים (חזקים וקלים), מפיך ונקודות ההבחן של השייך. הקמץ הקטן משמש רק באותיות השימוש, כגון וְאֹנִיּוֹת.

ב. כל וי"ו המציינת u תנוקד בשורוק, כגון חולצה, מועמד.

³⁷ אבל גילוי (גלוי) וכיו"ב.

³⁸ היו"ד הראשונה מציינת את התנועה i לפי כלל ג, 2. וראו שם.

³⁹ לא כן הריבוי גייסות, תיישים (גִּיסוֹת, תִּישִׁים) וכיו"ב.

⁴⁰ ראו עוד כלל ג, 2 (ד); אבל ראו גם כלל ג, 1 – המילה ניסויים (נסויים) והערתה.

⁴¹ תינתן הדעת שגם במקרים שבהם לי הפועל זהה לאות הראשונה של סופית העבר וניקוד בא דגש חזק – אין מכפילים את האות. לפיכך נכתב בכתיב המלא התכוננו (התפוננו, ולא התכוננו), כרת (כרת, ולא כרתת), שבת (שבת, ולא שבתת).

ג. וי"ו המציינת o תנוקד בחולם, למעט וי"ו המייצגת חטף קמץ. לפיכך: **פּוֹתֵל**, **שְׁלוֹשֶׁת־**; **חֹכְמָה**, **פּוֹתְלִי־**, **שְׁלוֹשֶׁתֶם**, **מוֹעֶמֶד**; אבל **חֹרְפִים**.

ד. וי"ו ויו"ד עיצוריות מוכפלות ינוקדו באות הראשונה, כגון **הַיְיִתָּה**, **הַיְיִתָּה**, **הַיְיִתָּה**. במילים כגון **מַטְרִייה**, **צַיִר**, שבהן היו"ד הראשונה מציינת את התנועה i, סימן התנועה יבוא ביו"ד השנייה: **מַטְרִייה**, **צַיִר** (ראו כלל ו, 2).